

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 2

«16» _____ 2021 р.

Заступник голови Приймальної
комісії

Ю. О. Каганов

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Освітній рівень: **магістр**

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Освітня програма: **Історія**

Запоріжжя – 2021 рік

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Мета фахового вступного випробування з «Історії України та всесвітньої історії» – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені/рівні бакалавра / спеціаліста / магістра, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем магістра спеціальності 032 Історія та археологія в межах ліцензованого обсягу.

2. Форма фахового вступного випробування.

Фахове вступне випробування проходить у два етапи:

- Письмовий – абітурієнти здають письмову відповідь на питання екзаменаційного білету у письмовій формі. Тривалість письмового етапу – 60 хв. (не більше 120 хв.).
- Усний – співбесіда з абітурієнтами з питань екзаменаційного білету.

3. Білети: структура білету.

Білет фахового вступного випробування містить 2 теоретичні питання.

Зміст питань включає наступні дисципліни:

1. Історія України.
2. Всесвітня історія: нова та новітня історія Західної Європи та Північної Америки.

4. Вимоги до відповіді абітурієнта.

Абітурієнт має виявити знання з фундаментальних дисциплін. Зокрема, з історії України повинен знати основні етапи формування української етнічної території, народу та держави. Зі всесвітньої історії абітурієнт повинен знати періодизацію та головні події світового історичного процесу.

Абітурієнт має вміти: скласти розгорнутий тезисний план відповіді на питання; аргументовано доводити свою точку зору; аналізувати історичні факти.

Програма вступного фахового випробування зі спеціальності 032 «Історія та археологія» освітньої програми «Історія» для освітнього ступеня «магістр» базується на знаннях, вміннях та навичках з історії, отриманих абітурієнтами при набутті ними освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» чи «спеціаліст».

II. КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем магістра (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175–200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150–174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124–149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (100–123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0–99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

III. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Давньоруські літописи як історичне джерело. Поняття «літопис», «список», «редакція», «протограф», «літописний звід». Особливості та етапи розвитку українського літописання. «Повість временних літ». Київський літопис. Галицько-Волинський літопис. Вибрані сюжети з літописів: «призвання варягів» 862 р.; захоплення Києва князем Олегом; загибель князя Ігоря 945 р.; договори Русі з Візантією; «випробування віри» князем Володимиром і хрещення Русі; початок вживання назви «Україна»; зруйнування Києва Андрієм Боголюбським; поїздка Данила Галицького у ставку Золотої Орди.

Галицько-Волинська держава (XII – перша чверть XIV ст.). Історична географія Галицько-Волинського князівства. Закріплення місцевих князівських династій в Галицькому і Волинському князівствах. Утворення Галицько-Волинського князівства. Боротьба князівської влади і боярської опозиції. Данило Галицький і його династія. Боротьба із Золотою Ордою. Відносини з Угорщиною, Польщею й Литвою. Політична спрямованість діяльності галицько-волинських князів – нащадків Данила Галицького. Утворення Галицької митрополії. Роль культурної й політичної спадщини Галицько-Волинської держави в збереженні тяглості історії українського народу.

Формування української народності. Визначення понять «етнос», «народ», «нація». Етапи і територія формування української народності. Трактатування ролі трипільців, антів у формуванні українського етносу. «Повість временних літ» про походження східнослов'янських племен. Погодінська теорія походження українського й російського народів та участь у полеміці М.І.Костомарова, М.О.Максимовича, В.Б.Антоновича, О.Я.Єфименко. Критика концепції «давньоруської народності». Критика М.С.Грушевським «звичайної схеми «руської» історії». Походження і поширення «Україна». Формування української мови. Риси українського менталітету.

Г.Боплан і Україна. Життєвий шлях французького інженера. «Опис України» про звичаї, господарство і менталітет козацтва і українського народу. Карти Боплана.

Роль козацтва в історії України. Походження козацтва. Територія формування українського козацтва. Найважливіші джерела вивчення українського козацтва (хроніки, записки іноземців, козацькі літописи, архів Коша). Кіш війська Запорізького, козацькі Січі, реєстрове козацтво. Козацтво на захисті України від зовнішніх ворогів. Роль козацтва у визвольній боротьбі українського народу проти шляхетської Польщі, кримськотатарської агресії. П.Конашевич-Сагайдачний. І.Сірко. Взаємини Січі з Гетьманщиною у другій половині XVII – XVIII ст. Причини і передумови зруйнування Запорізької Січі.

Внутрішня та зовнішня політика Б.Хмельницького. Державотворча діяльність Б.Хмельницького. Монархічні прагнення Б.Хмельницького. Економічна та соціальна політика гетьманського уряду. Ставлення Б.Хмельницького до масових селянських рухів і виступів козацької сіроми. Регулювання землеволодіння. Зовнішня політика: еволюція взаємин з Польщею і ставлення до Речі Посполитої; взаємини з Кримським ханством і Туреччиною; зносини з Молдовою, Валахією і Семиграддям; розвиток стосунків із Швецією; протипольська коаліція 1656–1657 рр. Взаємини з Росією. Доля Переяславського договору.

Етапи українського національного руху XIX – початку XX ст. Визначення поняття «Українське Відродження». Дворянсько-шляхетський етап українського національного руху. Історіографія питання. Поширення слов'янського руху. Київський університет. Виникнення Кирило-Мефодіївського товариства. М.Костомаров, М.Гулак, В.Білозерський. «Книга буття українського народу». Статут товариства. Т.Г.Шевченко й Братство. Слідство у справі товариства. Історичні наслідки. Громадівський рух. Національно-політичний етап. Політизація українського національного руху. Виникнення українських партій. Соціальна база українського національного руху. Геополітичні відмінності українського національного відродження.

Україна в роки Першої світової війни. Воєнні дії на українських землях 1914–1917 рр. Активізація українського національного руху в Наддніпрянській Україні. Переслідування українства в Російській імперії. Українська Головна Рада. Організація Легіону січових стрільців. Союз визволення України. Загальна Українська Рада. Окупаційна політика російських властей на західноукраїнських землях. Економіка України в роки Першої світової війни. Мирні переговори в Брест-Литовську.

Відродження української державності в 1917–1920 рр. Розвиток національного руху і розстановка політичних сил в Україні після перемоги Лютневої революції. Утворення Української Центральної Ради, розширення її соціальної бази і повноважень М.С. Грушевський – політичний портрет. Боротьба за автономію України. Перша українська делегація до Петрограду. Позиція Тимчасового уряду в питанні автономії України. І Універсал Центральної Ради. Проголошення автономії України. В.Винниченко: політичний портрет. Жовтневі події в Україні. Крайовий комітет для охорони революції на Україні. Жовтнєве повстання в Києві і його поразка. ІІ Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Державне будівництво. Кордони України. Земельне питання. Взаємини УНР з РРФСР. Ультиматум РНК Центральної Ради. Всеукраїнський з'їзд Рад. Початок війни радянської Росії проти УНР. Проголошення незалежності України. Історіографія Центральної Ради. Гетьманський переворот. Розгін Центральної Ради. Соціально-економічна і національна політика гетьманського уряду. Пограбування України австро-німецькими окупантами. Розгортання народної боротьби. Народні повстання. Початок махновського руху. Скинення уряду П.Скоропадського. Політичний портрет П.Скоропадського. Історіографія Української держави Скоропадського. Утворення, склад, соціальна база та політичне обличчя Директорії. Трудовий Конгрес 23–29 січня 1919 р. Соціально-економічна політика Директорії. Аграрний Закон. Розмежування в українських соціалістичних партіях. Український націонал-комунізм. Зовнішня політика і війни Директорії. Махно і Директорія. Збройна поразка. С.Петлюра: політичний портрет. Історіографія Директорії. Піднесення політично-визвольного руху на західноукраїнських землях. Проголошення ЗУНР. Українсько-польська війна. Акт Злуки УНР і ЗУНР. Падіння ЗУНР.

Причини поразки та уроки національно-визвольних змагань 1917–1920-х рр. Досягнення українського національного руху. Причини поразки. Історичні уроки. Концептуальні підходи та основні етапи вивчення проблеми.

Економічне і соціальне життя Української СРР в роки НЕПу. Внутрішнє і міжнародне становище. Політична криза на початку 1921 р. Державний статус України в 1921–1922 рр. Юридичне оформлення Союзу РСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. Ставлення політичних сил і населення України до її членства в СРСР. НЕП і особливості його впровадження в Україні. Причини і масштаби голоду 1921–1922 рр. в Україні. Діяльність радянських і зарубіжних організацій допомоги голодуючим.

Громадсько-політичне, духовне й культурне життя України в кінці 20-х – 30-х роках ХХ ст. Глибокі соціальні деформації. Конституція УРСР 1937 р. Судові процеси. «Шахтинська справа». «Спілка визволення України». Масові репресії та їх жертви. Становище в галузі освіти. Труднощі в розвитку науки. Художня література і мистецтво. «Розстріляне відродження». Театральне мистецтво. Церковна політика. Ліквідація УАПЦ. Закриття і нищення храмів, культового майна і споруд.

Соціально-економічне становище в період загострення кризи радянської системи (1965–1985 рр.). Наростання економічної кризи. Розбудова військово-промислового комплексу (ВПК). Індустріальна гігантomanія. Посилення бюрократичного централізму. Стан колгоспно-радгоспної системи. Життєвий рівень населення.

Розпад Радянського Союзу і відродження незалежності України. Спроби оздоровлення суспільно-політичного життя у період проголошеної М.Горбачовим «перебудови». Погіршення економічної ситуації в Україні у другій половині 80-х рр. Чорнобильська катастрофа. Зростання політичної активності суспільства. Нові громадські

об'єднання та рухи. Початок формування багатопартійності в Україні. Криза в компартії. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Політична конфронтація восени 1990 р. Спроба державного перевороту в СРСР і Україна. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Угода про Співдружність незалежних держав. Міжнародне визнання України.

Українська держава в умовах незалежності. Розбудова суверенної України. Зміцнення державних кордонів. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту України. Конституційний процес в Україні. Політичне життя. Заходи по структурній перебудові народного господарства. Екологічні та демографічні проблеми. Життєвий рівень населення.

Сучасні зовнішньополітичні орієнтири України. Міжнародне значення проголошення державної незалежності України. Основні напрямки зовнішньої політики країни. Встановлення дипломатичних зв'язків України з країнами світу. Україна - рівноправний член міжнародного співтовариства. Участь України в європейському Інтеграційному процесі. Стосунки з Росією та іншими країнами СНД. Міжнародне значення проголошення державної незалежності України. Основні напрямки зовнішньої політики країни. Встановлення дипломатичних зв'язків України з країнами світу. Україна - рівноправний член міжнародного співтовариства. Участь України в європейському Інтеграційному процесі. Стосунки з Росією та іншими країнами СНД.

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Станові монархії в Західній Європі. Висвітлення історії станових монархій в історіографії. Джерела з історії станових монархій. Порівняння типів станових монархій Англії, Франції, Німеччини. Доля станових органів в епоху абсолютизму. Значення для формування централізованих держав Європи.

Англійська революція XVII ст. та її наслідки. Історіографія проблеми. Джерела. Проблема англійського абсолютизму XVII ст. в сучасних історичних дослідженнях. Ідеологічні та політичні передумови революції. Характеристика етапів. Реставрація Стюартів. Формування партійно-політичної системи.

Велика французька революція та її наслідки. Проблеми в вивченні історії Великої Французької революції. Сучасна історіографія. Характеристика джерел. Сучасна періодизація. Якобінська проблема в сучасній історіографії. Характеристика документів революції: Декларації прав людини та громадянина та Конституцій.

Формування американської державності в XVII–XIX ст. Історіографія проблеми. Декларація незалежності як джерело до вивчення американської державності. Створення США. Прийняття Конституції США та Біля про права. Формування партійно-політичної системи. Соціальна структура американських політичних партій.

Формування капіталізму в Європі: етапи, регіони, форми. Сучасна наука про перехід від феодалізму до капіталізму. Етапи переходу до індустріального суспільства. Регіони генезису капіталізму та їх особливості. Форми розвитку капіталізму в промисловості. Напрямки розвитку капіталізму в сільському господарстві. «Друге видання кріпосництва».

Міжнародні відносини початку XX ст. Формування «блокової політики» європейських країн. Марокканські кризи. Протиріччя між Антантою та Троїстим союзом. Балканські кризи. Формування Балканського Союзу. Загострення протиріч напередодні Першої світової війни. Історичні аналогії трактування Югославської проблеми.

«Національне відродження» слов'ян у складі Австрійської імперії. Джерела та історіографія проблеми. Розвиток капіталізму в слов'янських землях Австрійської імперії. Поняття «національне відродження». Періодизація національно-визвольного руху. Характеристика етапів. Ідеологія «національного відродження», організації та їх діяльність.

Створення Версальсько-Вашингтонської системи світового устрою та причини її краху в середині 30-х років. Підведення підсумків Першої світової війни на Паризькій та

Вашингтонській конференціях. Територіальний поділ світу державами Антанти. Ліга Націй. Репараційне питання. Міждержавні протиріччя на Тихому океані. Передумови краху Версальсько-Вашингтонської системи.

Генезис німецького націонал-соціалізму (1919–1933 рр.). Ідейні та організаційні передумови появи нацизму. «Півний путч» 1923 р. Зміна орієнтації: від «національної революції» до «походу на парламент». Перебудова в НСДАП. Складання електорату. Пропагандистський апарат НСДАП. Історичні умови приходу до влади в Німеччині уряду А.Гітлера. Характер політичного ладу та програма діяльності фашистського уряду.

Світова економічна криза 1929–1933 рр. та різні шляхи її подолання. Світове капіталістичне господарство та економічна криза 1929–1933 рр. Державна влада та економіка в країнах Заходу: пошук шляхів виходу з кризи. Ставка монополій Німеччини на фашизм. Курс на лібералізацію уряду Народного фронту у Франції. «Новий курс» Ф.Рузвельта – шлях до політики державного регулювання в США.

Передумови та початок Другої світової війни. Історичні джерела. Історіографія. Політика «умиротворення агресора» та її наслідки. Англійсько-французько-радянські переговори 1939 р. Радянсько-німецькі угоди у серпні 1939 р. і початок Другої світової війни. Радянсько-німецькі угоди 1940 р.

Крах колоніальної системи та його наслідки. Історіографія про періодизацію ліквідації колоніалізму. Характеристика етапів. «Рік Африки». Ідеологія національно-визвольних рухів. Національно-визвольний рух та його організації. Проблеми розвитку нових незалежних держав Азії та Африки.

«Холодна війна» в системі міжнародних відносин другої половини ХХ ст. Початок «холодної війни». «Холодна війна»: пошук визначення. Утворення і діяльність НАТО, ОВД, СЕНТО, СЕАТО. Доктрини американських президентів у 1945–1963 рр. Корейська війна 1950–1953 рр. Карибська криза та її наслідки. «Нова східна політика» ФРН. Пом'якшення американсько-радянських відносин. Гельсінські угоди 1975 р. Гельсінський процес. Генеза розрядки міжнародної напруги. Нормалізація відносин ФРН із країнами «соціалістичного табору». Радянсько-американські угоди. Прихід до влади в СРСР М.С.Горбачова і поширення в міжнародних відносинах другої половини 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. концепції «нового політичного мислення».

Феномен японського «економічного дива» та його наслідки. Передумови виникнення. Безпосередні причини феномену. Характеристика «економічного дива» та загальних процесів, що з ним пов'язані. Соціальні наслідки феномену.

Німецьке «економічне диво». Джерела та історіографія питання. Німецька проблема після Другої світової війни. «План Маршала» і відбудова Західнонімецької економіки. Передумови, етапи та наслідки розвитку країни в 50–60-ті рр. ХХ ст.

Тоталітарні режими в слов'янських країнах Центральної та Південно-Східної Європи в другій половині ХХ ст. Народно-демократичні революції 1940-х рр.: передумови, етапи, результати. Державно-адміністративний устрій країн соцтабору: спільне та особливе. Основні риси соціально-економічного розвитку. Вирішення національного та конфесійного питань. Загальна характеристика кризових явищ у 80-х рр. ХХ ст.

Політика республіканців у 80-ті – початок 90-х років у США. Шлях до влади Р. Рейгана та Дж. Буша. Основні напрямки внутрішньої та зовнішньої політики республіканських адміністрацій США. Термін «рейганоміка». Неоконсервативна «хвиля» в США. Досягнення республіканської адміністрації. Причини поразки республіканців в 1992 р.

Народні антитоталітарні революції в 1989–1990 рр. в державах Центральної та Південно-Східної Європи. Причини та передумови революцій. Характеристика кризових явищ у країнах регіону. Форми та методи антитоталітарних революцій. Характеристика подій. Результати та наслідки революцій.

ООН в сучасному світі. Історіографія щодо проблем створення ООН. Організаційна структура ООН. Повноваження Генерального секретаря ООН. Нові функції ООН у 1990-ті рр. ХХ ст. ООН і НАТО: проблема взаємовпливу.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Археологія України : Курс лекцій / ред. Л. Л. Залізняка. Київ, 2005. 502 с.
- Винокур І. С. Археологія України : Підручник для студентів історичних спеціалізованих вузів. Тернопіль, 2004. 480 с.
- Газін В. В. Історія України середини XVI – XVIII ст. : навчально-методичний посібник для студентів історичних факультетів. Кам'янець-Подільський, 2012. 224 с.
- Газін В. П. Новітня історія країн Європи та Америки на початку XXI ст. : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 283 с.
- Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки, (1918–1945): навчальний посібник для студентів. Київ, 2013. 624 с.
- Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2013): навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2014. 1056 с.
- Іржавська А. П. Історія країн Азії, Африки та Латинської Америки нового часу: навчально-методичний посібник. Черкаси, 2015. 415 с.
- Історіографічний словник : Навчальний посібник для студентів історичних факультетів університетів. Харків, 2004. 319 с.
- Історія України: курс лекцій / кол.авт. І. М. Заболотна [та ін.]. Чернівці, 2015. 756 с.
- Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу : Підручник. Київ, 2009. 587 с.
- Крижановська О. О. Історія середніх віків: вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя: курс лекцій. Київ, 2006. 365 с.
- Кріль М. М. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.): навчальний посібник. Київ, 2013. 278 с.
- Крупник Л. О. Історія України: формування етносів, нації, державності: навчальний посібник. Київ, 2017. 213 с.
- Мицик Ю. А. Історія України: навчальний посібник. Київ, 2015. 677 с.
- Надольська В. В. Етнологія: термінологічно-понятійний довідник. Луцьк, 2009. 242 с.
- Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. – початок XXI ст.) : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів, 2015. 706 с.
- Рижева Н. О. Історія Стародавньої Греції та Риму : навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2014. 482 с.
- Танцюра В. І. Історія України: навчальний посібник. Харків, 2016. 490 с.
- Терський С. В. Археологія України (середньовічна доба) : навчальний посібник. Львів, 2017. 254 с.

Голова фахової
атестаційної комісії

І.М. Кривко